

TOPLUMCU ŐİR ZEVK VE ANLAYIŐINI N
PLANA ÇIKARANLAR
(1940–1960)

MÜCAHİD SERÇEK
TÜRK ED. ÖĖRT.

MEHMET ERDOĖAN ANADOLU LİSESİ

RIFAT ILGAZ (1911-1993)

- 1911 yılında Kastamonu Cide'de doğdu. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nü 1938'de bitirdi. 1939'da İstanbul'da öğretmenliğe başladı. 1940'da Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne girdi. 1943'te ilk kitabı "**Yarenlik**" yayınlandı. Şiirleri olağanüstü bir ilgi gördü. Ocak 1944'de "**Sınıf**" adlı şiir kitabı çıktı. Sıkıyönetim kararı ile toplatıldı.

- 1950'li yıllarda gazetecilik yapmaya başladı. Ocak 1953'te "**Devam**" adlı şiir kitabını çıkardı ve bu kitap da toplatıldı. 1961 Anayasası yürürlüğe girdikten sonra kendi adıyla yazı ve şiir yayınlama özgürlüğüne kavuşan Rıfat Ilgaz, 1970'te Basın Şeref Kartı'nı aldı. 1974'te emekli oldu.
- 1940'lardaki toplumsal gerçekçi şairler kuşağının önemli temsilcilerindendir. Siyasal ve ideolojik sorunları yalın bir dille ortaya koydu, insanların yaşantılarını, öykünmesiz ve gösterişsiz bir dille yansıttı.

ESERLERİ:

- **Şiir:**
- Yarenlik, Sınıf, Yaşadıkça, Devam,
- Üsküdar'da Sabah Oldu, Soluk Soluğa,
- Karakılçık, Uzak Değil, Güvercinim Uyur mu,
- Kulağımız Kirişte, Ocak Katırı Alagöz.

- **Roman:**
- Hababam Sınıfı,
- Karadeniz'in Kıyıcığında,
- Karartma Geceleri,
- Sarı Yazma,
- Yıldız Karayel,
- Halime Kaptan,
- Meşrutiyet Kiraathanesi

- **Anı:**

- Yokuş Yukarı, Biz de Yaşadık, Kırk Yıl Önce Kırk Yıl Sonra

- **Mizahi Öykü ve Romanları:**

- Radarın Anahtarı, Don Kişot İstanbul'da, Bizim Koğuş, Kesmeli Bunları, Nerde O Eski Usturalar, Saksığanın Kuyruğu, Geçmişe Mazi, Çatal Matal Kaç Çatal, Bunadı Bu Adam, Hababam Sınıfı Uyanıyor, Sosyal Kadınlar Partisi, Apartman Çocukları, Çalış Osman Çiftlik Senin

- **Çocuk Kitapları:**

- Öksüz Cıvcıv, Bacaksız Kamyon Sürücüsü
Bacaksız Sigara Kaçakçısı, Bacaksız Paralı Atlet

- **SARI YAZMA - Rıfat Ilgaz**

- Sarı Yazma, 1940 kuşağı şiirimizin ustalarından Rıfat Ilgaz'ın kendi yaşam öyküsünü anlattığı romanıdır.
- Roman, Cide'de doğup yaşamının ilk on iki yılını orada geçiren Şairin, yıllar sonra o Şirin kıyı kentine geri dönüşü ile başlar. Bu bir korku, yılgınlık, tükenme ya da kaçış değildir... Bu, Şairin yaşadıklarına yeniden başlamak; o topraklarda yeniden doğup, büyümek ve yaşlanmak isteğidir. Aynı zamanda, amacı, geçmişine Şimdiki gözleriyle bir kez daha bakmaktır.
İşte, Sarı Yazma, Ilgaz'ın sanatının zirvesindeyken geriye bakıp gördüklerinden oluşan bir romandır.
- Bir Şairin, geçmişiyle açık ve içten bir hesaplaşma ve bu sırada ortaya çıkan, serüven dolu, uzun bir yaşamdan kesitler... Abartmayan, doğal ve duru bir anlatım içinde, inanılmaz dirençli bir mücadele ve mutlu, umutlu bir son... Romanın adı olan Sarı Yazma, Karadeniz'in çalışkan kadınları için yazarın bir saygı duruşu...

KARATMA GECELERİ - Rıfat Ilgaz –

(100 Temel Eser)

Kahramanlar: Mustafa Ural, Şükran Hanım, Aliş, Ayten, İlhan Paytak, Cengiz, Nihat.

Eser, 1944'lerin İstanbul'unda, Alman milliyetçiliğinin arttığı, dünyayı ateşe veren savaşın kapımıza dayandığı günlerde, hakkında iki tutuklama kararıyla İstanbul sokaklarına sığınan bir kişinin serüven dolu yaşamını anlatıyor. Karartma Geceleri, Rıfat Ilgaz'ın anılarından kaynaklanır; ama bir anı-roman değildir. Anılar harmanlanıp bir zaman kurgusunda yeniden oluşturulmuştur.

HALİME KAPTAN - Rifat Ilgaz

Cideli Temel Reisin gelini olan Halime Kaptanın bir kaptan olarak ortaya çıkışının öyküsü anlatılmaktadır. Eli silah tutan bütün erkeklerin cepheye gönderildiği Kurtuluş Savaşı yıllarıdır. Köyde yalnızca yaşlılar, kadınlar ve çocuklar kalmıştır. Herkesin tuza, şeker, ekmeğe hasret kaldığı yıllarda, evinin ihtiyacını karşılamak için sefere çıkan Temel Reis, yolda hastalanarak hayatını kaybeder. Oğluyla bir başına kalan Halime, evin geçimini sağlamak için babasının sandalı ile açık denizlere yol alır. Erkek kılığına girerek, oğlu ve iki tayfası ile Karadeniz'in hırçın sularında mücadele eder. Artık o, Kurtuluş Savaşı'nın cefakâr kadınlarından Halime Kaptandır.

YILDIZ KARAYEL - Rıfat Ilgaz

Yıldız karayel, kuzeybatıdan esen rüzgârın adıdır. Karadeniz'in batı kıyılarını kasıp kavuran, tekneleri batıran, denizcilerin canlarına kıyan bir rüzgârdır bu... Yıldız Karayel, Cide kıyılarında böyle bir fırtınada batan teknedeki dört gemicinin ölümüne neden olan felaketin romanıdır.

Rıfat Ilgaz bu romanında, yetersiz kıyı toprakları üzerinde didinen, tarımla geçinmeye çalışan köylüleri, türlü zorlukları göğüsleyerek yaşam savaşı veren halkımızı tanıtmaktadır bizlere. Orman ürünlerinin taşımacılığında kaçakçılığa yönelen, topraklarını sellerle Karadeniz'in sularında kaybeden, kuraklıkla fırtınalarla baş etmeye çalışan halkımızı...

Rıfat Ilgaz'ın önce 1981 Madaralı Roman Ödülü'nü, daha sonra 1982 Orhan Kemal Roman Armağanı'nı aldığı Yıldız Karayel'de, tüm olumsuzluklar karşısında hayata dört elle sarılmaya çalışan kıyı insanların umut dolu öyküsünü anlatmıştır.

AHMET ARİF (1927-1991)

- 1927 yılında Diyarbakır'da doğdu. Ortaöğrenimini Diyarbakır Lisesi'nde tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü örgencisi iken 1950'de Türk Ceza Yasası'nın 141. maddesine aykırı davranmak savıyla, 1952'de gizli örgüt kurma savıyla iki kez tutuklandı, yargılandı ve 2 yıl hüküm giydi. Cezaevi günleri sona erince Ankara'daki gazeteler ve dergilerde teknik işlerle uğraşarak yaşamını kazandı. 1991'de öldü.

- Toplumcu gerçekçi Şiirimizin ustalarındandır. Yasadığı coğrafyanın duyarlılığı ve halk kaynağındaki sesini hiç yitirmeden, lirik, epik ve koçaklama tarzında kusursuz bir kurguyla kullanarak, özgün, ezgili ađdaŐ Şiirler yazdı.

- **Şiir:**

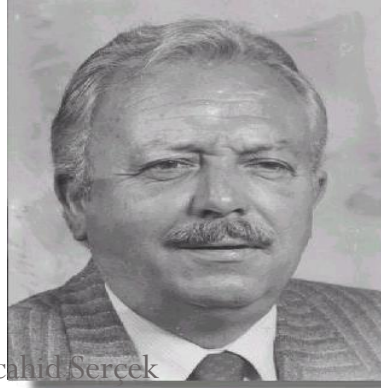
- Hasretinden Prangalar Eskittim,
- Yurdum Benim Őahdamarım

- **Mektup:**

- Cemal Süreya'ya Mektuplar

CAHİT IRGAT (1915-1971)

- 1915'te Lüleburgaz'da doğdu. Çeşitli tiyatrolarda oyunculuk yaptı. İstanbul Şehir Tiyatrosu, Küçük Sahne, Devlet Tiyatrosu, Adana Şehir Tiyatrosu, Dormen Tiyatrosu, Oda Tiyatrosu ve Cahide Sonku ile kurdukları Cahitler Tiyatrosu'nda sayısız oyunda rol aldı. Birçok filmde oynadı. 1940 kuşağının önde gelen sairlerindedir. 5 Haziran 1971'de İstanbul'da öldü.

- **Şiir :** Bu Şehrin Çocukları,
- Rüzgarlarım Konuşuyor,
- Ortalık,
- Irgatın Türküsü

- **Roman :**
- Geri Dönemezsin,
- İnsan Kafesi (Milliyet gazetesinde tefrika edildi.)

ENVER GÖKÇE (1920-1981)

- 1920'de Erzincan'ın Kemaliye ilçesi **Çit Köyü**'nde doğdu.
- 8 yaşında ailesiyle birlikte Ankara'ya geldi. Ankara Gazi Lisesi'ni bitirdi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Çeşitli nedenlerle hapis yattı, sürgün edildi.
- İlk şiiri 1943'te "Ülkü" dergisinde yayınlandı. Daha sonra Ülkü, Yurt ve Dünya, Ant, Gün, Söz, Yağmur ve Toprak, Yeryüzü Gibi dergilerde imzalı imzasız Şiirleri yazıları çıktı.

- Ortak dili zenginleştiren yerel sözcüklerle örölmüş eserleriyle özgün bir şiire ulaştı. Türk şiirinde 1940 kuşağı olarak anılan toplumcu Şairlerin önde gelen temsilcileri arasında yer aldı. Bazı Şiirleri bestelendi. Mustafa Gökçe, Aydın Tatarođlu adlarıyla çeviriler yaptı. Pablo Neruda'dan da Şiirler çevirdi.

- **ESERLERİ:**

- **Düz Yazı:**

- Çit Köyü, Sanat ve Sanatçı Üzerine, Âşık Veysel'e Dair

- **Şiir:**

- Yaşamı-Bütün Şiirleri (1981)

- **Biyografi:**

- Kemâlettin Kamu, Ömer Bedrettin Uşaklı

- **Diğer Kitapları:**

- Dost Dost İlle Kavga, Panzerler Üstümüze Kalkar, Eğin Türküleri

A. KADİR (1917-1985)

- Asıl adı İbrahim Abdülkadir Meriçboyu'dur. Tan gazetesinde düzeltmen olarak çalıştı. Arkadaşlarıyla Yürüyüş dergisini çıkardı. Savaş karşıtı şiirlerini içeren ilk kitabı **Tebliğ** (1943) toplatılınca, sıkıyönetim tarafından İstanbul dışına sürgün edildi (1943-1947). Sürgünlüğü Muğla, Balıkesir, Konya, Adana ve Kırşehir'de geçti. 1965'ten sonra şiir çevirileri ve kitaplarının yayımıyla uğraştı.

Azra

- Erhat ile birlikte İlyada ve Odesa
- çevirilerini yaptı.

- İlk Şiirleri Ali Karasu imzasıyla yayınlandı. BaŐlangıçta Faruk Nafiz Çamlıbel ile Necip Fazıl etkisinde Şiirler yazdı, Nâzım Hikmet'in Şiirleri ile karŐılaŐınca Şiir ve dünya görüŐünde önemli deĖiŐikler oldu.
- Bireysel dramı toplumsal sorunların birlikteliği içinde ele aldığı Őiirlerinde Nâzım Hikmet'in etkisi belirgindir. 1940 kuşağının önde gelen toplumcu gerçekçi Őairlerindedir.
- Savaş karşıtı tutum, yoksul insanların durumu, insana inanma ve güvenme, özgürlük ve yaŐantısındaki zorlu anlar Őiirlerinde ağırlık taŐıyan konulardır.

- **Şiir:**
- Tebliğ,
- Hoş Geldin Halil İbrahim,
- Dört Pencere,
- Mutlu Olmak Varken,
- Bütün Şiirleri (1988,ölümünden sonra)

- **Anı:**
- Harp Okulu Olayı ve Nazım Hikmet

SUAT TAŐER (1919-1982)

- 1919'da İstanbul'da doğdu, 17 Kasım 1982'de İzmir'de yaşamını yitirdi. Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü Yüksek Devresi'ni bitirdi. Ankara Devlet Tiyatrosu'nda oyunculuk, Ankara Radyosu'nda spikerlik yaptı.
- Yeryüzü dergisinde yayınlanan "**Önce-Sonra**" şiiri nedeniyle Türk Ceza Kanunu'nun 142. maddesine aykırı davranmaktan yargılandı ve aklandı. 1950'den sonra tiyatro incelemeleri ve eleştirileri de yazdı.

- Stanislavski'nin "Bir Aktör Hazırlanıyor" ve "Bir Karakter Yaratmak" eserlerini Türkçe'ye çevirdi. 1940 kuşağının toplumcu şairleri arasında yer aldı. İlk dönem yüksek sesli, söylevci tarzda şiirler yazdı. Zamanla toplumsal konulardan bireysel duygulara yöneldi. Humor ve sevgi öğelerinden yararlandı. Günlük dil ve kimi zaman argo kullanarak mizahi şiirler de yazdı.

• ESERLERİ

Şiir:

- Bir,
- Hürriyet (1945, Ömer Faruk Toprak'la birlikte),
- Merhaba,
- Haraç Mezat,
- İkinci Kurtuluş,
- Hayret Bey'in Serüveni,
- Evrende Ellerimiz

Oyun:

- Aşk ve Barış,
- Deli Dumrul

İnceleme:

- Üç Duvarlı Dünya, Tiyatro Meseleleri, Bir Dünya ki, Konuşma Eğitimi